

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2018»
XIII Халықаралық ғылыми конференциясы

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ

XIII Международная научная конференция
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2018»

The XIII International Scientific Conference
for Students and Young Scientists
«SCIENCE AND EDUCATION - 2018»

12th April 2018, Astana

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2018»
атты XIII Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XIII Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2018»**

**PROCEEDINGS
of the XIII International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2018»**

2018 жыл 12 сәуір

Астана

УДК 378

ББК 74.58

Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2018» атты студенттер мен жас ғалымдардың XIII Халықаралық ғылыми конференциясы = XIII Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2018» = The XIII International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2018». – Астана: <http://www.enu.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2018. – 7513 стр. (қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-997-6

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 378

ББК 74.58

ISBN 978-9965-31-997-6

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2018

туындының саяси шолулық деңгейі барынша сәулеленген.

Саяси шолулық дегеніміз саяси фильмге барабар емес, оның қоғамдық функциясы астарлы шенеу, үндемей әйгілеу, бұл арнайылық ерекшелік. Яғни «Кескіндеудің өзіндігі» ын «Саяси шолу» бейнесінде бейнелеуге де болады, деректі фильмде саяси шолулық ерекшелік болады деуге болады, бұл мақтау әрі жалпылылық. Сондықтан саяси фильм деректі фильмның маңызды көркемөнер формасының біріне айналды.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Рын иуан, дың голи. Әлем деректі фильм тарихы, пикиң: қытай ақпарат баспасы, 1999
2. Andre bazin. фильм дегеніміз. Пикиң, қытай фильм баспасы, 1987
3. Siegfried Krakauer. the character of the movie - the restoration of material reality, пикиң, қтай фильм баспасы, 1981
4. Рын иуан, дың голи. Әлем деректі фильм тарихы, пикиң: қытай ақпарат баспасы, 1999
5. Zhu ying. деректі фильм өндірісі, пикиң, қытай халық баспасы, 2015
6. Andre bazin. фильм дегеніміз. Пикиң, қытай фильм баспасы, 1987

УДК 882

РЫМҒАЛИ НҰРҒАЛИ – ӘДЕБИЕТ СЫНШЫСЫ

Ниязов Мұхтар Мәуленұлы,

Mukhtar niyaz@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ филология факультетінің

2 курс магистранты, Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі – Қ.Қ. Алпысбаев

Рымғали Нұрғали туралы бірқатар әдебиеттер бар болғанымен, оның жалпы шығармашылығын зерттеу енді басталды. Әдебиеттанушы Р.Нұрғалидың шығармашылық қызметін жүйелеу мен сараптауды қажет ететін салалары баршылық. Соның бірі - әдеби сыны. Әдебиеттанудың ғана емес, Рымғали Нұрғалиұлы Нұрғали әдеби сынның да шекарасын кеңейтті.

Рымғали Нұрғали сыни пікірдің негізінен, субъективтілікке, мәтінді өзінше түсінуге әкелетін, жұмбақтарды, эмоциялық-жұмыстарды қабылдауға негізделгеніне сендіреді. Ғылым осыған байланысты, сын тұрғысынан басым элемент ретінде ол бейнелі және көркем ойлауды анықтады. «Ғылымнан айырмашылығы сыншы сынақтан өтпейді. Әдеби-сыни мәтіндерді жазғанда, шабыт пен түйсігі маңызды рөл атқарады» [1,39-б]. Осылайша, Р.Нұрғалиұлы сынның өзіндік көркем шығармашылық түрін анықтап, сынға қоғамдық өмірдің басымдығы ретінде қалыптасқан құбылыс ретінде қарайды. Оның пікірінше, сын және журналистика жалпы функцияларға ие, мысалы, білім беру, қоғамдық пікірді қалыптастыру функциясы туралы пікірлері орнықты. Сынның елдің әлеуметтік-саяси өміріндегі орны мен рөлін де орынды бағалаған сыншы сынға өзіндік шығармашылық қызмет түрі ретінде толымды анықтама береді.

Р. Нұрғалидың «Айдын» монографиясында қазақ драматургиясының жанрлық жүйесін саралап, осы саладағы негізгі көркемдік-эстетикалық ізденістерді зерттесе, «Драма өнері» ғылыми еңбегінде драматургия саласындағы көп жылғы еңбегінің қорытындысы ретінде қазақ драматургиясының төркіні мен түрлерін, көркемдігін жіті зерттеген сыншы теориялық тұрғыдан орынды тұжырымдар айтқанын көреміз. «Қазақ әдебиетінің алтын ғасыры» кітабы Рымғали Нұрғалиұлының XX ғасырдағы қазақ әдебиетінің алып тұлғалары шығармашылығын зерттеуге арналған. Сыншы Алаш арыстарының Алаш қозғалысына қатысуын, олардың басым көпшілігі ұлт мүддесіне арналған күнделікті аршынды іс,

қарымды әрекеттермен айналыса жүріп, қуғын-сүргін азабына қарамастан, әдебиет, публицистика, аударма, ғылым салаларында орасан мұра қалдырғандығына терең талдау жасайды. «Әуезов және алаш» еңбегінде М.Әуезовтің және Алаш ұранды әдебиеттің дүниетанымына ортақ, етене қасиет, сапалар жан-жақты сөз болады.

«Сөз өнерінің эстетикасында» әдебиет пен өнердің өзара байланысы, бір-біріне ұқсайтын табиғаты, дәстүр жалғастығы, жазушы, драматург психологиясы мен жанрлар жүйесі, стиль ұқсастығы талданған. Әдебиет теориясының проблемаларымен қоса, әр суреткердің шығармашылық даралығы, қазақ әдебиеттану ғылымының эстетика методологиясына да зерттеу жүргізген. Қазақ әдебиетіндегі сыншылар туралы: «Қазақ сыншылары мен әдебиетшілері көркемдік талдау мен әлеуметтік, философиялық, эстетикалық саралау үлгілерін ұштастыруға, реализм әдісінің қазіргі кезеңдегі әдістемелік мәселелерін қарастыруға, жанрлық-стильдік ізденістерді анықтауға, көрнекті қаламгерлердің туындыларын тануға күш салып, осы салаларда белгілі табыстарға жеткенін көрмеу, айтпау, елемей, сөз жоқ, әділетсіздік болар еді» [2,76-б],-дейді. Әдебиеттің белді сыншысы Рымғали Нұрғали әдебиеттің барлық саласын жан-жақты зерттеген, өз заманындағы әдеби процестің негізгі тенденцияларына дөп басып сипаттама бере отырып, әдеби тұжырымдар жасауға шебер болғанын әдеби-сыни еңбектерінен көреміз. Жоғарыда аталған еңбектерден бүгінгі қазақ әдеби ойының жетістіктері мен кемшіліктері анық көрінеді. Оның сыни еңбектерінен қазақ сынының сан алуан жанрлық формаларын арқау етеді.

Алаш қайраткерлеріне арналған кітабының мазмұнының соңғы тарауы «Мұхтар Әуезов». Рымғали Нұрғалиұлында кездейсоқ ештеңе жоқ, барлығы ойластырылған және жіп-жіңішке жіптермен біріктірілген. М.Әуезов – Алаштың әдеби көсемдері – Ахметтің, Әлиханнның, Міржақыптың тікелей шәкірті... Уақыт байланысы қайта орнатылды. Үздіксіздік әдебиетте де, сында да, тарихта да сақталды.

Академик М.Әуезовтің публицистикасын, сынын, ғылыми еңбектерін салыстырмалы талдау жолымен Р.Нұрғали Мұхтар Әуезов – ғалым ретіндегі мұқияттылығын, бейнелі әрі өткір ойлауын, фольклор, әдебиеттану, тарих, философия, эстетика саласындағы бай мұрасын шынайы ашады, ол «әлемге әйгілі болған «Абай жолына» дейін, жас бола тұра, Алаш әдебиетін биікке көтерген үш шығарма жазғанын ерекше атап өтеді. Олар «Әдебиет тарихы», «Хан Кене» (XIX ғасыр) және «Қилы заман» (1926 жыл)» [3,197-б]. Р.Нұрғали М.Әуезовтің еңбектеріндегі мықты ғылыми жүйені, стиль көркемдігін, ой тереңдігі мен үлкен мәдениетті көреді. М.Әуезовтің драматургиясы туралы – салмақты әрі бейнелі түрде: «М.Әуезов драматургиясы – әлеуметтік күрес, ірі мінез, үлкен идеялар драматургиясы бар. Қазақ халқының өмірінің әртүрлі кезеңдері, ұрпақтар көші көрерменнің көз алдынан өткізеді. Ішкі дүниені ашу құралы ретінде пейзажды, диалогты, монологты пайдалану – Әуезовтің көркем шығарма жазудағы ерекшеліктерінің бірі. Алғашқы әңгімелерінің желілері кейін оның көптеген шығармаларында қайта кездеседі, бірақ едәуір кеңейген және байытылған» [3,277-б],- деген ойы орынды.

Р.Нұрғалидың «Сырлы сөзі» - қазақ әдебиетінің теориясы мен практикасы саласындағы автордың көп жылдық зерттеулерінің нәтижесі. Кітап бұрын жарияланған мақалалардың құрылымымен және материалды ұсынудың әдіснамасымен айтарлықтай ерекшеленеді. Кітап әдеби тұлғалар мен шығармаларды біріктіретін жетекші тұжырымдамалық идеяға негізделген. Сонымен қатар «Сырлы сөз» хронологиялық сипаттамалы нысаннан (дәуірден дәуірге дейін, жазушыдан жазушыға дейін) кем емес. Бұл теориялық поэтиканың тұжырымдамалары негізінде дәйекті түрде құрылған және қазақ халқының әдеби және көркем тәжірибесін жинақтайтын зерттеу.

Кітап әртүрлі әдеби басылымдарда, соның ішінде «Қазақ әдебиеті», «Егемен Қазақстан», «Заман-Қазақстан» газеттерінде, «Абай» энциклопедиясында және т.б. әртүрлі жылдарда әзірленген мақалалар қамтылған жеті бөлімнен тұрады. Бұл тіптен «Сырлы сөздің» - шашыраңқы мақалалар жинағы екендігін білдірмейді. Р.Нұрғалидың басқа да кітаптары сияқты, ол таңғаларлық нақтылық, жақсы ойластырылған композициямен

ерекшеленеді: бір-бірін жүйелі алмастыратын елу алты мақала ерікті түрде емес, белгілі бір қатаң ойластырылған тәртіппен жалғасады.

Р.Нұрғалидың сыни еңбектерінде жөнсіз тықпалаған сілтеме, терминдердің жоқтығына көз жеткіземіз. Әрбір сыни мақаласында автордың ойы мен пікірі терең, тұжырым байлығы мол. Әдеби мәтінге ерекше мән беретін, терминдер мен категорияларды орынды пайдаланғаны анық көрінеді.

Ғалымның зерттеулері батыс әдебиеттануында талқыланған проблемалармен өзара үндеседі. Ол қазақ драматургиясы мен прозасының әлемдік әдебиетке етене жақындағанын және жаңа бағытта ілгері дамып келе жатқандығын дәлелдеді. Жүргізілген талдау нәтижесінде Р.Нұрғалидың сыни рефлексиясының әдеби портрет, классика туралы мақала, полемикалық мақала, бір шығарманы талдау, бөлек жанр туралы мақала, ашық хаттар, автокомментарийлер, антикритика, «сөз», сұхбат, эссе, «жазушы зертханасындағы» жанр, күнделік сияқты формалары айқындалып, талданды. Сыншының публицистикалық және мемуарлық шығармаларына қосқан әдеби және сыни көзқарасының ерекшеліктері бар.

Р.Нұрғалидың дәстүрлі жанр, жанрларға бөлу тәсілдері мен мақсаттары, көркем және көркем емес баяндау тәсілдерін талдауды жаңартқан. Сонымен, Р.Нұрғалидың құрған әдеби портреттерде диалогтік, портреттеудің түрлі «техникалары», соның ішінде сыншының стильдік, ырғақтық түрленуі, портрет аяқталуының ерекше формалары байқалады.

Рымғали Нұрғалиұлы жеке шығармаларға арнап жазған қысқа рецензияларынан бастап әдебиеттің түрлі проблемаларына арнаған көлемді мақалалары, әдеби портреттері мен саралау мен жинақтауды бойына сіңірген зерттеу еңбектерінде қазақ әдебиетінде көркемдік көріністерді әлемдік көркемдік арқаумен шендестіре қарауға машықтанғанын, өмір мен өнер байланысын терең түсінгенін, полемикалық, проблемалық айтыс мақалаларды жазуда шеберлік танытқанын баса айтамыз. Сонымен қатар сыншы науқандық саясат, идеологиядан аулақ болу арқылы, әдебиеттің поэтикалық элементтерін, көркемдік құндылықтарын, құрылымдық-өрнектік сипаттарын жан-жақты аша білген.

Рымғали Нұрғалидың мәтінді зерттеуі автор – шығарма – оқырман триадасымен құрылған. «Әдеби жиынтығында» автордың астарлы образын, оқырманның қабылдауын құрайтын автор стратегиясын түсінуге кейде мүлдем күтпеген тәсілдер беріледі. Оның әдеби-сын ізденістерінде жазушы үшін шығармашылықтың маңызды критерийлерінің бірі ретінде тіл ерекше орын алады. Оның көптеген сыни-публицистикалық мақалаларында суреткер мен зерттеуші екені сезіліп тұрады, түрлі сұрақтарға осы екі бастаманы синтездей келе кіріседі. Рымғали Нұрғалиұлының лингвистикалық пайымдарының кеңейгенін сыни еңбектерінде көрсетеді, алайда жазбаларды «жиынтықта» қарастырылатын әдеби мәтіндердің құрылу хронологиясы бойынша орналастырып, оны оқуға деген қызығушылық та азаймайды: сыни еңбектерінде Р. Нұрғали ХХ ғасырдағы қазақ әдебиеті мен қазақ әдебиеті тілінің өзіндік тарихын белгілейді. Сонымен қатар Рымғали Нұрғали - оқырман басшылыққа алатын тілдік және стилистикалық критерийлер оны алдыңғылар және замандастарына жақындығы мен алыстығы Рымғали Нұрғалидың көркем және публицистикалық шығармашылығынан көп нәрсені түсінуге көмектеседі.

Р.Нұрғалидың әр авторға жан-тәнімен үңілетіндігі барлық жерден көрініп тұрады. Осыдан-ақ, мәтінде кездесетін интонация мен сәйкес эпитеттер, сонымен қатар есімдіктер мен одағайлардың байлығы шығады. Авторлық интонация автобиографиялық сыршылдық пен лирикалық терең ойлылықтан бастап сыни-публицистикалық өткірлікке дейін түрленеді.

Р.Нұрғали әдеби сынының стилі мен оның көркем шығармадағы стилін салыстырғанда жанр үстілік стильдік бірлік, өзіндік метастиль, шығармашылығының стиль бірлігі туралы айтуға мүмкіндік беретін белгілер қатарын табуға болады. Р.Нұрғали көркем шығармалардың стилін зерттеген тұста әдеби сын жұмыстарының талдауынан шыққан қорытындыларымен сәйкеседі. Р.Нұрғалидің эрудициясы, оның көркем әсерді сараптамалық жолмен жеткізуге талпынуы басқалармен бірдей ойлауға мүмкіндік береді. Шығарманың әлеуметтік нысандарын сәйкестендіру мен сипаттауды құру әдеби пікір тақырыбының абсолютті құнын анықтау үшін жеткілікті негіз болды. Әрбір сыни еңбегінде Р.Нұрғали -

оқырманның өзін үш шақта: шығарманы құру уақытында (белгілі бір кезеңде жазушының «шығармашылық зертханасына» үңілуге талпыну); жариялану уақытында (шығарма тағдырын бақылауға талпыну); мәтінді өзіндік оқу кезінде (жазушыға өз дәуірінің ішінен сынайтын өзге жазушының позициясымен қарау) сезінуі шығарманы диалогтік қабылдауына ықпал етеді.

Р.Нұрғали стилінің маңызды сипаттамасы – оның үздіксіз көзсіз байланысы, оқырманмен диалог құруы. Р.Нұрғали сынау, талдау қабілеті дәстүрлі, тұрақты жанрларды ғана қамтымайды, ол өзі құрған жаңа ойларды қолданады. Сонымен қатар ол дәстүрлі жанрлармен жұмыс істей отырып, оларға әдебиеттің заманауи жағдайына және уақыт талабына сай жаңа толықтырулар енгізіп, шекарасын кеңейтеді, әртүрлі қырларының өзектілігін арттырады. Материал, идея, оқырманның қабылдауына бағыттауға қажет болғанда Р.Нұрғалидың өзі жақсы көретін синтездеуі маңызды тәсіл болып табылады.

Р.Нұрғали өзінің әдеби-сын жұмыстарында тек жанрлар ғана емес, сыни, публицистикалық, мемуарлық, эпистолярлық дискурстар синтезі жолымен жиі жүреді. Автордың әдебиет, өнер, жазушы рөлі, ғалым мен оның шығармаларында нақты жүзеге асуы туралы жалпы пайымы мен пікірінің арасында қарама-қайшылықтың жоғын көрсетті. Әрбір сыни еңбегінде ғалымның ойы мен пікірі дамып, жаңарып отырады.

Н.Нұрғалиұлының «Қазақ әдебиетінің алтын ғасыры» [4] атты кітабы ХХ ғасырдағы қазақ әдебиетінің Ахмет, Әлихан, Мағжан, Міржақып, Мұхтар, Сәкен, Илияс, Сәбит, Ғабит сынды алып тұлғалардың шығармашылық тағдыры мен ұлттық рухты бейнелеу шеберліктерін жаңаша тұрғыда зерттеген еңбек. Ғалымның бұл еңбегі жан-жақты деректерге, әртүрлі мәліметтерге негізделген. Ғылыми пайымдауларының деңгейі биік, ойлары да салмақты. Кейбір нақты бір мәселеге арналған мақалалардың маңызы бар және сыншыл рухы басым болып келеді. Әсіресе Илияс Жансүгіровтің поэзиясын талданда сыншы жеріне жеткізе айтады. І.Жансүгіровтің прозасы туралы: «Қазақ тілінің лексикалық байлығын терең игеру, сатиралық күлкілі жайттарды көре білу, адам мінездерін ашатын реалистік диалогтарға икемділік секілді ерекшеліктер Илиястың прозалық шығармаларының, әсіресе, оның «Жол үстінде», «Құқ» кітаптарына енген әңгіме, фельетондарының басты қасиеттері»[4,243-б],-деп баға береді.

А. Байтұрсыновтың «Әдебиет танытқышын» жан-жақты талдаған ғалым оның сын туралы пікіріне: «Әдебиет сыны мен сын ғылымының ерекшеліктері көрсетіледі. Әсіресе, әдеби сын алдында өмір мен шығарма, шындық пен қиял, көркемдік пен шеберлік, қаһарман мен уақыт, мінез бен әрекетке байланысты нақты сұраулардың жауабын іздеу міндеттері қойылады, тысқы сын, ішкі сын деген ұғымдар қолданылады»[4,28-б],-деп түйіндейді.

Р. Нұрғалидың «Айдын» монографиясы қазақ драматургиясының жанрлық жүйесін саралап, көркемдік-эстетикалық ізденістерін тұжырым-даған еңбек. Жұмат Шаниннің драматургтік жолын айта келе автор оның қаламгерлік өрлеуін былай суреттейді: «Ел арасындағы ойын-сауықтың көркі, өткір сөздің ұстасы – өнерпаздармен Жұмат дос болған, әсіресе, Қоянды жәрмеңкесіндегі кулардың, дүйім жұрттың, жалпақ өңірдің аузында аңыз болып кеткен небір қызықтарын көзімен көріп, құлағымен естіген, сол әңгімелерді тірілтіп, жандандырып айтып та жүрген»[5,209-б]. Шын мәнінде, Р.Нұрғалидың сын жанрында жазылған еңбектерін зерттеу енді басталды. Заманауи әдебиет теоретиктері мен тарихшыларының алдында ХХІ ғасырдағы көркемдіктің жаңа табиғатын ұғыну міндеті тұр. Р.Н.Нұрғалидың көркемдік және теориялық тәжірибесін ескермей бұл міндетті орындау мүмкін емес. Р.Н.Нұрғалидың аталған еңбектеріндегі оның шығармашылық қызметінің кезеңдері түрліше және кеңінен айқындалғанын бекітуге мүмкіндік береді. Алда оларды мұқият оқып-зерттеуден бөлек, сыншы, әдебиеттанушы, ғалымның 8 томдық шығармалар жинағына енген еңбектерін зерттеу және басқа зерттеулермен салыстыру алдағы уақыттың еншісінде.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Нұрғали Р. Жеті томдық шығармалар жинағы. Т.5:Әдебиет теориясы. – Астана, Фолиант, 2005.
2. Нұрғали Р. Жеті томдық шығармалар жинағы. Т.2: Сөз өнерінің эстетикасы. – Астана, Фолиант, 2005.
3. Нурғали Р. Алашординцы (Алаш и литература). – Алматы: Алматы: 1998. Степанов Ю. Концепты – константы в культуре. М., 1997.
4. Нұрғали Р. Айдын. – Алматы: Өнер, 1985.
5. Нұрғали Р. Сөз өнерінің эстетикасы. – Астана: Елорда, 2003.

ӘОЖ. Р.259.12

ЖУРНАЛИСТИКАДАҒЫ ДЕРЕКТІҢ ГРАФИКАДАҒЫ КӨРІНІСІ

Рахым Жібек Әділбекқызы

Zhibechka.97@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ журналистика мамандығының

4 курс студенті, Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі – С.Е. Тапанова

XXI ғасыр – жаңа технологиялар, яғни сандық цифрлар ғасыры. Бұл ғасыр өзіндік ерекшеліктерімен журналистиканың жаңа саласын алып келді. Аталмыш сала журналистика саласы емес, күнделікті өмірдің ажырамас бөлігі ретінде қарай бастады.

Бүгінгі таңда журналистика XX ғасырға қарағанда айтарлықтай өзгеріске ұшырады. Себебі, журналистика саласына ақпараттық технологиялар келді. Бұл дәстүрлі БАҚ-тың және интернет журналистика бағытының ақпарат беру тәсіліне жаңа тыныс берді.

Ақпараттық технологиялардың дамуы мен ақпарат көлемінің өсіміне байланысты журналистикадағы дерек немесе дата-журналистика ұғымы пайда болды. Сонымен қатар, дата-журналистика деректі қабылдауды жеңілдетуі мақсатында графика, оның ішінде инфографиканы жиі қолданды. Ол бүгінгі күнгі журналистиканың көрінісіне айналды.

«Дата-журналистика» немесе «журналистикадағы дерек» тұжырымдамасын талқыламас бұрын оның алғышарты болған «Big Data» (көлемді дерек) ұғымына тоқталып кетейік. Big Data түсінігі ақпараттық технологиялар тұжырымдамасымен (келесіде – АТ) жиі қолданылады. Жалпы айтқанда, Big Data - дәстүрлі құралдар мен өңдеу әдістерін қамтуға, басқаруға және талдауға қабілетсіз ақпараттың үлкен көлемінің жиынтығы деп айтуға болады. «Sybase CIS» компаниясының жетекші техникалық сарапшысы Андрей Хромов былай деді: «Көлемді дерек әртүрлі көздерден алынған құрылымдық және құрылымдық емес деректердің өсу көлемін білдіреді. Құрылымы қиын және көптүрлі деректер дәстүрлі құрылыммен жүйеге аса алмайды» [1].

Ақпараттық технология дамуының арқасында адамзат түрлі деректерді талдай алатын деңгейге жетті. Мәселен, 1990 - 2000 жж. әлеуметтанушылар түрлі салаларды талдап, жаңа технологияларды қолдана бастады. Олардың эмпирикалық зерттеулерінде цифрланған әдістерді пайдалануы артты. Сауалнамаларды қағаз бетіне немесе телефон арқылы қоңырау шалудың орнына интернет-сайттар арқылы енгізуге болатындығын түсінді.

Солтүстік Каролина университетінің профессоры Филипп Мейердің зерттеулерінде 1970 жылдардан бастап, яғни компьютерлер мен деректер қорларының таралуына байланысты дата-журналистика ұғымы пайда болғандығы айтылды [2]. Дата журналистика – деректер жиынтығын пайдалануға негізделген немесе журналистік зерттеу материалдарында немесе жаңалықтарда қосымша ақпарат, фактілер немесе мәлімдемелер беру үшін негізделген журналистика бағыты [3]. Деректер журналистік тарихтың қандай да бір түрін ашуға және көрсетуге арналған құрал немесе ол үшін негіз бола алады. Негізінде, «дата журналистика» термині бірден бірнеше жұмыс бағытын қамтиды, [4] атап айтқанда: